

Materialet er hentet på

hovedstadsarkiver.dk

- og stammer fra Dansk Folkemindesamling

Erindring af Gerhard Klindt, 1920'ernes København

Gårdens liv og funktioner

Tilværelsen oppe i stuen, især når man i perioder var overladt til sig selv, var jo uhyre kedsommelig, med de begrænsede legemuligheder der var; men til gengæld var der i gården aktivitet, så det battede. Den person, jeg først lærte at kende, var ejendommens vært. Han var en gennemgående og iøjnefaldende figur. Høj, flot, udadledig klædt og altid bærende blød hat. Han for af sted på kryds og tværs af gårdspladsen fra det ene værkstedsafsnit til det andet, så ud gennem porten, hvorfra der var indgang til hans kontor, der lå i stueetagen ud til gaden; der havde han en kvindelig sekretær installeret i et interiør, der mindede om et gammelt fornemt sagførerkontor. Her stod jeg tit som lille dreng beklemt og forlegen, når jeg var sendt derop af min mor; nogle gange for at betale husleje, men som oftest for at bede om henstand med samme. Efter at have affyret sine direktiver til damen, ilede han tilbage til sine gøremål - altid med en højlydt og munter fløjten. Sagen var den, at han som smedemester, benyttede alle gårdens nederste lokaliteter som værksted - undtagen ét, hvilket vi kommer til senere i beretningen. Det var nævnte aktiviteter, der gav 'vores gård' sit præg. Her var en sådan larm og støj, at man meget dårligt kunne høre eller opfatte noget andet før efter smedens fyraften. I øvrigt udbyggede hans firma med fabrikation af dørlukkere, som på grund af deres kvalitet og effektivitet hurtigt blev landskendte og kom til at smække med dørene fra Gedser til Skagen og endnu længere.

Allerbedst og mest interessant for mig at følge var arbejdet i den gammeldags og helt manuelt betjente smedie. Her anvendtes stadig den kulfyrede esse; og højt og rytmefast lød hammerslagene fra morgen til aften på de glødende emner, som blev holdt på plads med en kraftig tang mod en kæmpemæssig ambolt. Grovsmeden beundrede jeg meget for hans styrke og udholdenhed, når han således, blandt mange andre ting, formede detaljer til de kunstfærdige jernstakitter, som var meget efterspurgt af hus- og villaejere i vide kredse. Rutineret udformede han også et væld af hestesko, som efterhånden som de var færdighamrede endte i en spand koldt vand med en herlig hvæsende syden, mens den næste allerede hvidglødende lå parat og ventede på samme behandling. Hurtigt var man oppe i vinduet på sin udkigspost, når man hørte hestene komme trampende ind over gårdens toppede brosten for at blive beskoet. Da beundrede jeg endnu engang hans mod - først under istandgørelsen af hovene og senere under påsætningen af skoene - på de ikke altid lige rolige og venligsindede klienter. Tit måtte han afparere voldelige aktioner mod sig; især når de blev nervøse over pludselige opståede lyde fra de øvrige værkstedsafdelinger; det kunne være knald fra svejseapparaters antænding eller komme fra drejebænkes eller fræsemaskiners gennemtrængende hyl og hvinen. Heldigvis fik smeden dog aldrig værre knubs, end han sindigt, efter endt behandling, tændte sig en smøg og fortsatte sit afbrudte kunstneriske virke. På mig gjorde disse heste et forskrækkeligt indtryk, - trods det at jeg var på god afstand, - så stærkt, at de i mange år forfulgte mig i drømme og gav mig mareridt, hvori de forfulgte mig, entrede op ad trappen og jagtede mig rundt om bordet, indtil jeg vågnede med et angstens skrig, lige netop inden de fik indhentet mig. Da jeg blev ældre og måtte lege i gården, blev jeg meget fine venner med Smeden og fik lov til at komme ind til ham i smedien og træde

bælgen, der gav luft til at vedligeholde kullenes behørig temperatur.

Herligt var det også, at overvære begivenhederne der indtraf, når pludselig en dag noget af brandstationernes materiel var kørt ind for at få sig en operativ overhaling dernede, under kyndig overopsigt af "Mester", som alle kaldte vores vært. Han fik sig en teknisk samtale med den imponerende major og hans medfølgende stab af hjælpemprydede brandmænd - alle seriøst gestikulerende -. Mine blikke var dog mest hæftede på de store vogne med de knaldrøde farver og deres fine blankpudsede messingbesætninger. I sådanne stunder slog hjertet nogle ekstra slag, og fantasien kunne - i sagens natur - slå gnister ved synet. Man følte sig også ligesom lidt stolt og dertil privilegeret, idet tililende børn fra gaden blev vist ud og forment adgang til gårdens herligheder en sådan dag. I øvrigt foregik til dagligt en hel del af smedearbejdet under åben himmel såsom:

Autogensvejsning, opskæring af jernbjælker og pladejern o. l. - og dertil som et ekstra krydderi for os børn i vinduet - uddannelse og oplæring af lærlinge !

Hele sommeren kunne vi følge alle deres kåde og morsomme indslag bag ryggen af "Mester" og svendene. De fleste af dem - og der var mange - stod dog deres læretid igennem og blev dygtige håndværkere, iagttog vi. Foruden allehånde smedemæssige opgaver, var det også læredrengenes job, at holde rottebestanden i ave; det gjorde de da også med stor iver og munterhed, og det var yderst spændende at være tilskuer til i første parket - om end i behørig afstand. De tog alle midler i anvendelse, fra varierende former for snedige rottefælder til alle til formålet egnede værktøjer: tænger, skovle, ja, selv med et velrettet træskospark lykkedes det ofte at nedlægge de arme dyr, når de var trængt op i en krog. Med jævne mellemrum blev der også - fra privat og kommunal side - udlagt rottegift; men det blev de meget hurtigt immune overfor og gnaskede i sig som et udmærket supplement til 'dagens ret' fra de bugnende skraldespande. Det var barske løjer - også når vi som små - desværre alt for tit, i aftenens mørke måtte følges ned for at frekventere de uhyggelige og utætte lokummer, når man ikke kunne 'holde sig' til næste dag. Så var det vores tur til at tage kam-phen op med uhyrerne, der ligesom kunne mærke, vi var små og bange; de fortsatte bare deres leg og fouragering, selvom vi udstødte høje råb, fløjtede lydeligt og tændte medbragte julelys: alt for at gøre opmærksom på, at vi vist var dem overlegne ! Disse toiletter - som far anmodede os om at kalde dem - var tre vaklende nødtørftshuse, der bestod af et bræt med det nødvendige hul i, og hvorunder der var placeret de ilde osende, tilhørende spande. Alt her var i gennemført dårlig stand - ikke mindst på grund af lærlingenes hårdhændethed og idelige pauseophold her. Væggene var overtegnede og poetisk beskrevne med alle slags 'lokumsrim og -remser', som man kunne læse magen til på alle steder af samme status. Kun en enkelt vil jeg her gengive, fordi den var helt lokal, og fordi jeg synes, at den udover humor rummer noget om forholdet mellem arbejdsgiver og tyende på de tider; og lyder i al sin kortfattetthed: Skid i en fart - "Mester" kommer snart ! Jo, der var en vis respekt. Spandene her var så at sige altid overfyldte, men skulle tømmes - efter behov - af kommu-nale renovations folk, også kaldet 'natmænd', som i ly af nattens mørke kom skrumplende gennem gaderne. Man hørte tydeligt når de var i anmarch, idet transporten foretoges ved hjælp af en hestetrukket fladvogn med jernbeslagne hjul, der bragede imod de toppede brosten i de ellers stille aften- og nattetimer. På vognen stod to-tre rækker meget store bøtter, hvori de med megen møje hældte 'varerne' sammen.

Da vi børn blev lidt ældre og i rimelig afstand overværede transaktionen, drillede vi dem med at spørge om de arbejdede for "Galle & Jessen", eller lignende, - og så var det med at komme væk ! Også en historie knytter sig til denne metier; den med medhjælperen på vognen, der oppe fra buk-ken en aften tabte sin jakke ned i en af de store fyldte bøtter og bagefter sad og prøvede at fiske den op. Kusken, der iagttog uheldet og den påfølgende redningsaktion, foreholdt ham ikke at fortsætte dette ulækre forehavende, hvortil den stakkels mand, modvilligt og surmulende, ytrede: "Det er s'gu ikke for den gamle jakkes skyld; men det er mere for at få reddet min madpakke, der ligger i lommen."

Nå ! Men tilbage til de mere lyse sider af gårdens funktioner så erindrer jeg tydelig den

fryd, der hver gang besatte mig, når gårdsangere og andre optrædende invaderede ejendommen til trods for de med 'forbud' opslåede skilte. Ikke mindst var der sjov og fest i 'gaden', når det var lirekasssemændene, der gjorde deres entré. En af disse medførte en levende abe - erhvervet via et tidligere 'liv på søen' - som han sagde; den var hver gang forskelligt påklædt og lavede ifølge sin natur en utrolig masse abekattestreger - som selv 'Knold' og 'Tot' ville have grund til at misunde den; især når den i et ubevogtet øjeblik fik revet sig løs og fór rundt mellem gårdens større børn og lavede postyr, indtil den blev fanget. En anden af de jævnlig besøgende spillemænd havde en ret god og ihvertfald meget kraftig stemme, med hvilken han forsøgte at fortolke de i positivt indlagte sange og melodier; det var oftest italienske klassikere og i parentes bemærket desværre uden halve toner, så det var en blandet fornøjelse at kapere - men festlig ! Ekstra morsomt blev det, når læredrengene for et par øre eller fem købte sig tilladelse til at dreje på svinget. Så fik den ikke for lidt i force og hastighed, således at kassen gyngede og svajede, og melodierne blev komplet ukendelige til stor bekymring for indehaveren, men til udelt morskab for publikum. Alle sad i vinduerne og heppede og fulgte de løsslupne løjer. Så nedkastedes de ret så beskedne honorarer, indsvøbt i avispapir, dels for at holde sammen på småmønterne og dels for at kun den udøvende positivspiller kunne identificere indholdet, for hvilket han høfligt og højlydt takkede og bukkede. Til tider kunne de lidt ond-skabsfuldt - især hvis de på en eller anden måde havde gjort sig upopulære - risikere, at blive til-dænget med bolche- eller chokoladestumper fra en chokoladefabrik, som lå på 1. sal i baghuset, små skarpe stumper metaltrådsafklip, og så galt ophedede mønter fra unge spasmagere, ansatte på en metalvarefabrik, som også havde til huse her. Af andre erhvervsforetagender lå der her i baggården endnu eet lokale - som tidligere i min beretning nævnt og direkte under vores lejlighed - som fungerede som træskolager, og hvorfra distribueredes træskobunde i tusindtal til nær og fjern. I forbindelse hermed fik jeg mig et virkeligt varigt minde - om end af de kedelige - idet en gammel medarbejder der med stærkt nedsat syn, en eftermiddag inden fyraften skulle skynde sig at færdiglæse en stor lastvogn, som var parkeret ude på gaden. I dette ærinde kom han i fuld fart med en højtlæsset trækvogn skubbende foran sig på vej ud gennem den halvmørke indkørsel. Uden at udstøde de sæd-vanlige 'varsko-råb' styrede han lige ind i min næse, der omgående brækkede, og blodet flød. Det hele skete i et kort sekund, hvor jeg sendte et sidste farvelnik til en lille kammerat fra gaden for at begive mig ind gennem porten. Mor så tilfældigvis situationen oppe fra vinduet og kom som et for-sinket lyn ilende til, vædede på vejen ned ved vandposten nogle klude, som hun tørrede mig nødtørftigt af med, og rev mig så resolut med hen ad gaden, rundt om hjørnet med vores grønhand-lerske som mål; hun vidste nemlig, at denne før havde ordnet lignende affærer - eller i hvert fald kunne rekvirere den fornødne hjælp. Men, nej, næsen blev kyndigt, men temmelig håndfast, ført i stilling med en bredbladet grønsagskniv og derefter beplastret. Operationen lykkedes, og med et bolche i munden og et par æbler i bukselommen blev jeg nænsomt konvojet hjem; og en enkelt hviledag og tidens gang sørgede da også snart for en rimelig rehabilitering af bemeldte udsatte legemsdel. Flere af beboerne 'trøstede' mig med, at det var godt, at jeg ikke fra naturens hånd havde været udstyret med en klassisk 'romer-næse'; thi med min smule opstoppersnude var der såmænd ikke sket nogen nævneværdig forandring !

Om ejendommens beboere i øvrigt kunne der skrives mange både sociale og kulturhistoriske kapitler, idet de foruden at leve i yderste fattigdom tillige repræsenterede alle aldre, fag og livssyn; men jeg vil her indskrænke mig til at omtale og beskrive de få, som på en særlig måde bl.a. gav mig ind-sigt i, hvad hjælpsomhed og medmenneskelighed står for. Man var jo alle sammen i samme båd - under krigens og arbejdsløshedens åg - og det var ret naturligt, at der rådede et vist kollektivt system - forstået på den måde, at man altid trådte hjælpende til ved f. eks. sygdom, fødsler og ulykkeshændelser, såvel som en idel lånen frem og tilbage af små - men nødvendige dagligdagsartikler såsom: mel, salt, sukker o.l., og foregik mellem beboerne uden nævneværdige kommentarer; dog var det

en uskreven lov, at man absolut ikke blandede sig i hinandens private affærer; og dette, sammenlagt med alt andet førnævnt, gjorde, at vi gennem alle årene dér kunne opretholde et rimeligt og godt forhold til hinanden.

Topfiguren var ubetinget tidligere nævnte husvært, som selvfølgelig boede herskabsmæssigt i forhuset. Han havde en sød og respektabel hustru, som vi næsten kun antraf udendørs, når de skulle ud at køre i deres vogn, som så var kørt ind i gården. Det var den første automobil, jeg nogensinde havde set, idet det vist var den eneste og første i kvarteret; ellers så jeg kun i glimt ude på gaden lutter hestekøretøjer. Hans biler var af fornemme tyske og amerikanske mærker; altid skinnende rene og i fuldgod stand. Yderligere var i familien tre søde piger og en særdeles flink søn, som mange år senere skulle føre sin faders virksomhed videre. Min storebror og jeg havde det privilegium at måtte lege med dem; det var skam ikke hvemsomhelst beskåret at omgås dem - endsige at måtte komme op til dem og beundre deres legetøj - ting som vi andre ikke havde en chance for at se - undtagen i de store legetøjsbutiksvinduesudstillinger i strøggaderne. Oven over os boede en støjende svensk familie på fire personer, hvis mandlige overhoved var vognmandskusk af den gængse grove type og hvis kone - med sit gennemtrængende svenske organ ustandseligt affyrede ordrer og reprimander til de legende børn i gården oppe fra sit vindue. Tredje sal'en husede en driftig symaskinesalgsagent, der ofte i forbifarten bombarderede min mor med tilbud på alle de eventyrligt billige Singer-maskiner og de meget fine afbetalingsvilkår, han kunne tilbyde hende ! - selvfølgelig, specielt på grund af hendes hjælpsomhed og gode naboskab - som han sagde - . Min mor stod dog imod og bibeholdt sin gamle nedarvede træde maskine, som blev brugt lige til vi engang flyttede, og hvor den opslidt blev kørt på lossepladsen - ophængt bag på skraldevognen - formedelst 50 øre ekstra til kusken - .

Der var hård konkurrence mellem alle os børn, om at komme til at rende byærinder for de gamle og de enlige beboere, som ikke var alt for mobile, og især gjaldt det om at komme i betragtning hos dem, der betalte bedst for det. Man lærte i hvert fald hurtigt, hvem der gav rede penge, og hos hvem man bare fik 'tak' eller i bedste fald fik en enkelt småkage eller et bolche; det var jo knapt så populært; men ifølge indlært opdragelse og respekt for at éns forældre skulle få noget negativt at høre i den forbindelse, blev dog alle betjent. I forbindelse med denne interne budgerning kom jeg især på god fod med en elskelig gammel dame, der boede i sidehuset. Hun var meget lille og spinkel, med helt hvidt, højt opsat hår med nakkeknude, meget sirlig og altid klædt i sort. Som kontrast hertil var hun 'garneret' med de smukkeste kniplingsborter ved hals og ærmer. Dem fik hun selv også mange timer hver dag til at gå med at fremstille; og så var der gang i hendes små, fine, om end krogede fingre. Hendes omgivelser var ligeså gamle og ærværdige som hun selv; og jeg nød - efter at have været i byen for hende - at sidde og beundre den næsten 90-årige dame og den hurtighed, hvormed hun her på hjemmebane var i stand til at tilberede og opvarte mig med en varm drik med brød til. Så fortalte hun mig om sig selv, og fra hvem og hvor, alle hendes antikke sager stammede; meget af det prægedes af hendes stærkt religiøse livsholdning, og skønne var de forskellige helgenbilleder i guldrammer og krucifikser i alle størrelser og udførelser. Foruden at få forklaret om de på væggene ophængte familieportrætter fik jeg også af og til adgang til at kikke i nogle meget tykke fotoalbummer, hvori hun opbevarede hele sin og sin forlængst afdøde mands anerække. Jeg fandt alt dette meget interessant og hyggede mig så tit hos hende, at jeg næsten følte mig som værende i familie med hende. Et dybt indtryk på mig gjorde det , at hun, når vi sådan sad og talte fortroligt sammen, ofte på sin egen blide måde betroede mig, at hun overhovedet ikke var bange for at dø; det begreb jeg vist ikke rigtigt formatet af, men nød fortsat hendes særegne udstråling, som åbenbart betog mig, og som hun besad til sin sidste stund. Efter en dag, hvor hun som altid afsluttede vores møde med at indskærpe mig om fortsat at være en god og dygtig dreng, kikkede jeg op til hende, men blev pænt og alvorligt anmodet om at gå igen, da der ikke mere ville blive brug for min assistance ! Dog fik jeg allernådigst lov til et sidste kig igennem dørspræk-

ken, og nåede lige at se "Bedste" på sit dødsleje, liggende med et velsignet ansigtsudtryk, og knugende imellem hænderne sit yndlings-krucifiks. Det var mit første møde med døden; og det varede længe inden jeg kom over denne sorg og det savn, der opstod, og jeg måtte søge trøst hos min mor.